

Keskustelua

– Väärän tekijän syndrooma? (Veikko Sonninen)
– Muutamia huomioita koskien kolumnia "Jyväskylän yliopistossa viestejä henkimaailmasta?" (Pekka Toivanen)

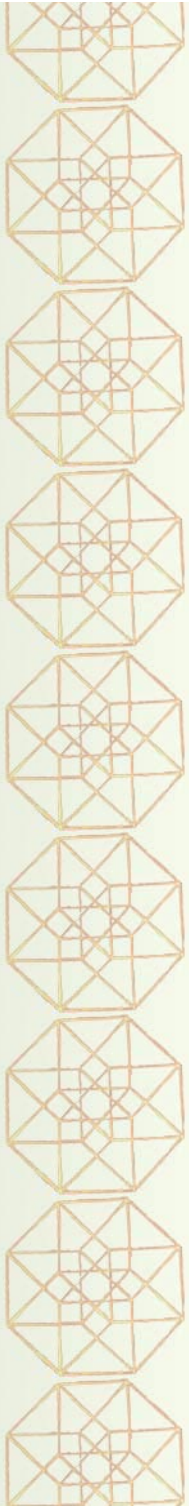
Tämän lehden numerossa 2/1998 Rainer Knapas kirjoitti artikkelin Gustaf Mauritz Armfeltista. Jostakin – ilmeisen ansaitusta – syystä Armfelt on viime vuosina noussut historian hämäristä ajankohtaisen kirjoittelun kohteeksi. Ruotsissa on ilmestynyt mm. uusi Armfeltin elämäkerta sekä kommentoitu laitos hänen matkapäiväkirjoistaan. Suomessa taas on ilmestynyt Historisk Tidskriftn erityinen Armfelt-teemanumero.

Jutussaan Knapas mainitsee myös pari Armfelt-aiheista kaunokirjallista teosta: Sven Delblancin Kastrater (1975) ja Tatu Vaaskiven Loistava Armfelt (1938). Minusta olisi ollut syytä mainita myös kaksi suomalaista romaania, jotka ovat Vaaskiven teosta 40 vuotta nuorempia: Suomalainen ratsastaja vuodelta 1977 ja Suomalainen kavaljeeri vuodelta 1978. Ei kai voi olettaa, ettei kirjoittaja Armfelt-tutkijana näitä romaaneja tunne. Oletukseksi jääkin, että kyseessä on ns. värän tekijän syndrooma. Kirjat halutaan unohtaa siksi, että niiden kirjoittaja on Mauri Sariola. Ns. piireissä ei varmasti anneta Sariolalle ikinä anteeksi sitä, että ilman akateemista loppututkintoa oleva dekkareiden kyhääjä uskaltautui kirjoittamaan romaaneja sellaisesta jalosta kipsipäästä kuin Armfelt. Olisi vain pysynyt lestissään. Tulee mieleen 1950-luku, jolloin monissa suomalaisissa teattereissa nousi kassamagneetiksi laulunäytelmä Ruoska ja rakkaus. Arvostelijatkin ylistivät näytelmää, jonka tekijöiksi oli merkitty Väinö Karras ja Markku Tien'oja. Kun sitten selvisi, että salanimien takana olivat Reino Helismaa ja Toivo Kärki, arvostelut ja etenkin kiittävät sellaiset loppuivat kuin leikaten. Ainoastaan katsomoihin tungeksiva yleisö ei piitannut tuon taivaallista värän tekijän syndroomasta. Hei rillumarei!

Veikko Sonninen
Helsinki

Päätoimittaja Jan Rydman

Muutamia huomioita koskien kolumnia "Jyväskylän yliopistossa viestejä henkimaailmasta?" (Tieteessä tapahtuu n:o 7/1997, s. 58). Ylämainitussa kolumnissa annetaan hyvin tarkoitushakuisella ja provosoivalla tavalla lukijalle mielleyhtymiä siitä, että laitoksemme tutkimus-, opetus- ja muu toiminta tarvitsee työnsä avuksi käytännön shamaania, ja että täällä turvaututtaisiin hänen antamiinsa viesteihin henkimaailmasta. Väitteiden pohjana käytetään Helsingin Sanomissa 20.10.1997 julkaistua haastattelua (toimittajana Marjatta Hietaniemi), jonka antaman informaation perusteella on vedetty pitkälle meneviä ja korkealta yliampuvia johtopäätöksiä. Lienee siis paikallaan tehdä Tieteessä tapahtuu - julkaisun lukijoille selväksi, mistä on kysymys. Jyväskylän yliopistossa järjestettiin 15.-19.10. 1997 ESEM-järjestön (European Seminar for Ethnomusicology) vuotuinen konferenssi, joka on luonteeltaan kansainvälinen etnomusikologien välinen tapaaminen. Erääksi teemaksi järjestelytoimikunta (johon allekirjoittanutkin kuului) oli valinnut shamanismin. Teemaa oli tarkoitus tarkastella laajasti sekä etnomusikologisen tutkimuksen näkökulmasta että pyytämällä eri shamanististen traditioiden harjoittajia kertomaan työstään ja keskustelemaan konferenssin osanottajien kanssa. Kutsumistamme 'käytännön shamaaneista' kuitenkin vain kelttiläistä traditiota edustava Caitlín Matthews saattoi osallistua ESEM - konferenssiin. Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että sekä Matthewsinkin kutsuminen että shamanismi-teeman ottaminen tieteelliseen konferenssiin olivat rohkeita toimenpiteitä, minkä osaltaan todistaa muutamien tieteenharjoittajien suuri huolestuneisuus laitoksemme henkilöstön mielentilasta. Tuntuu siltä, että dialogin aloittaminen ohi "virallisesti" hyväksytyjen normien on edelleen vaikeaa. Shamanismi on ollut (ja on yhä edelleen) monia

kulttuureja ja niiden maailmankuvaa muokkaava voima aivan maailmanlaajuisesti, joten tässä suhteessa emme ole sidoksissa vain ns. primitiivisiin kulttuureihin, vaan yhtä hyvin omaan länsimaiseemmekin. Faktat ja myytit sekoittuvat ihmisten korvien välissä vaikuttaen heidän toimintaansa, halusivat jotkut sitä tai eivät.

Mitä tulee kolumnissa mainittuun musiikkitieteen laitoksen edustajaan (allekirjoittanut) ja hänen innostuneisuuteensa Caitlín Matthews ja tämän puolison teoksiin, voin todeta tutustuneeni heidän kirjoituksiinsa kelttiläisestä shamanismista, ennen kaikkea sen osuudesta bardisen runouden ja musiikin eri vaiheissa Irlannissa ja Walesissa. Monia kirjoituksia pidän hyvin mielenkiintoisina ja joistakin olen jopa "innostunut". Innostuneisuus ei kuitenkaan omalla kohdallani tarkoita kritiikkittömyyttä ja kaiken nielemistä sellaisenaan.

Mikäli tutkijaa kiinnostaa, mitä siperialaiselle shamaanille, haitilaiselle noitatohtorille, kuubalaiselle yoruba - rituaalissa soittavalle rumpalille tai vaikkapa edesmenneelle rockmuusikko Jim Morrisonille on tapahtunut musiikin luomis-, esitys- tai vastaanottoprosesseissa, hän tuskin voi ennakolta karsia shamanismiakaan pois huomioon otettavien asioiden joukosta. Kolleegani ja minä olemme jo oppineet, että musiikki on paljon muutakin kuin joko (nuotti)paperilla olevat tai soivat objektit. Mikäli emme voi hyväksyä muidenkin kuin ns. tieteellisesti todistettujen "kovien" faktojen vaikutusta ihmisen ja ihmiskunnan sisällä tapahtuneisiin muutoksiin eri (musiikki)kulttuureissa kautta koko historian, olemme piakkoin koko tiedettä kohtaavassa suuressa kriisissä yrittäessämme epätoivoisesti pysyä "virallisen" metodologian kapealla polulla tekemättä ainoatakaan silmäystä sivuille. Silloin on todella vaara, että kolumnin tekijän pelkäämät rajatietokeskukset (vai pitäisikö sanoa rajatiedekeskukset) ovat pian totta. Lopuksi haluaisin vielä kerran viitata asioiden monipuolisen ja kriittisen tarkastelun merkitykseen – ettei sattuisi erehdyksiä.

Pekka Toivanen, FL, lehtori
Jyväskylän Yliopisto/Musiikkitieteen laitos

Kommentti

Pekka Toivanen on puuttunut laitoksensa saamaan kritiikkiin aiemmin myös Suomen Keltologi-seuran jäsentiedotteessa 1/1998. Hän kirjoittaa siinä, että "Matthews itse totesikin olevansa 'persona non grata' kotikaupunkinsa Oxfordin yliopistopiireissä." Tämä on kovasti ymmärrettävää. Mutta Jyväskylässä ollaan siis eri linjoilla Oxfordin kanssa.

Shamanismi on yksi juttu, tieteen tekeminen toinen. Shamanismia ja sen merkitystä voi luonnollisesti tutkia kuten meillä vaikkapa professori Anna-Leena Siikala on ansiokkaasti tehnyt.

Päätoimittaja